

D. Gurňák: Vývoj politickej mapy stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy – historickogeografická analýza

Aleš Nováček

Daniel Gurňák: Vývoj politickej mapy stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy – historickogeografická analýza. KartPrint, Bratislava 2007, 208 s. + CD-ROM. ISBN 978-80-88870-62-3.

Při průběžném sledování současné publikační tvorby s historickogeografickým zaměřením nelze přehlédnout několik prací slovenské proveniencce. Mezi ně patří po mnoha stránkách bezesporu zajímavá a originální studie „Vývoj politickej mapy stredovýchodnej a juhovýchodnej Európy“. Její autor Daniel Gurňák se na problematiku historického vývoje hranic a území v Evropě zaměřuje již delší dobu, což ostatně potvrzuje jak řada dříve uveřejněných statí a článků, tak jeho disertační práce obhájená roku 2004, ze které zmiňovaná publikace přímo vychází. Autor působí na Katedře regionální geografie University Komenského v Bratislavě, tedy pracovišti svým významem pro obor historické geografie na Slovensku klíčovým.

Práce se dělí na tři hlavní části. První představuje teoreticko-metodologická východiska autora. Další část pomocí historickogeografické charakteristiky přibližuje chronologický vývoj vymezeného území. Stěžejní z hlediska autorova výzkumu a obsahového přínosu je část třetí, tedy vlastní analýza. Ta se věnuje sledování řady faktorů a vývojovým otázkám dané problematiky: rozloze a počtu států, míře stability a aktuálnosti hranic i teritoriálního vymezení států, míře dominance státních útvarů na daném území, vlivu vojenských konfliktů na teritoriální a státoprávní stabilitu apod. Idea výzkumu přitom vychází z předpokladu, že průběh a změny politických a státních hranic odráží působení dobově aktuálních mocenských sil, což v autorovi zákonitě evokuje otázku týkající se míry kontinuity a návaznosti na současný čili aktuální stav.

Už při prvním pohledu překvapí šíře časového a prostorového vymezení díla, stejně jako jeho tematický záběr. Vždyť samo zmapování, analýza a výklad územního vývoje oblasti rozpínající se od Pobaltí po Řecko a od východních částí historického Německa (resp. Svaté říše římské národa německého) po východoukrajinské stepi (přibližně takto lze vymezit onu autorovu „stredovýchodnú a juhovýchodnú Európu“) za období celého druhého tisíciletí našeho letopočtu je věru ambiciózní a v rozsahu jediné monografie velmi odvážný záměr! Na tomto místě si ovšem dovoluji soudit, že riziko přílišné generalizace a povrchnosti, které tu mohlo hrozit, nenašlo ve studii mnoho „živné půdy“. Naopak. Autorovi se podařilo tomuto riziku úspěšně vyhnout cíleným situováním charakteru práce do analytických rovin. Proti tomu všeobecný a přehledový chronologický výčet historických událostí a politických, potažmo teritoriálních změn je uveden pouze v podobě nezbytně nutné k pochopení a objasnění vlastních a invenčních analytických závěrů a výstupů. Prostředkem, kterým tohoto bylo dosaženo, je aplikace řady různých historickogeografických metod. Právě metodickou stránku v její kvalitativní i kvantitativní podobě je zde nutné obzvlášť ocenit. Nejen za její nespornou pracnost a časovou náročnost, ale, a to především, za její originalitu. Přídomkem originální lze hodnotit i mnohé z této analýzy vycházející kartografické a grafické výstupy. Ty, oproti běžným

historickým mapám a atlasům s jejichž tvorbou má autor rovněž zkušenosti (Gurňák, D.: Dejeписný atlas. Štáty v premenách storočí, Mapa Slovakia, Bratislava 2004, 50 s.), jdou více pod povrch dobové reality a zohledňují mimo jiné více vývojový faktor. Je tu třeba potom ocenit ke knize přiložený CD-ROM obsahující v digitální formě všech 48 výstupů, které jsou jinak v černobílé podobě, mj. dost nekvalitní, otištěny a okomentovány i v samotném textu. K nejzajímavějším a autorovu invenci nejlépe demonstrujícím můžeme řadit například: Přílohu č. 19: „Vývoj rozlohy štátov na sledovanom území v rokoch 1001–2000“ (s. 108), která přehledně graficky ukazuje proměny rozlohy států a území v čase. Mapu č. 21: „Stabilita a aktuálnosť hraníc za obdobie rokov 1001–2000“ (s. 112) zobrazující míru stability hranic pomocí tloušťky jejich linie a míru aktuálnosti pak stínováním. Mapu č. 45: „Prevládajúca štátna príslušnosť území za obdobie rokov 1001–2000“ (s. 156), na níž barevná (příp. rastrová) škála vymezuje historicky převládající příslušnost daného území k státnímu celku.

Můžeme se s úspěchem domnívat, že uvedené příklady, stejně jako řada dalších zde publikovaných výstupů, mohou svým specificky směřovaným úhlem pohledu nejen rozšířit a prohloubit míru poznání zkoumané reality v minulosti, ale také se stát podnětem a zdrojem informací pro vznik dalších tematicky navazujících studií. I přes odborný charakter práce a její důraz na metodologicko-analytický prvek nelze říci, že by se jednalo o čistě akademickou záležitost s omezeným potenciálem veřejné publicity. Naopak díky své čtivé formě a ne tak úzkému vymezení může oslovit i širší veřejnost a pravděpodobně tak již i činí.